13-14 APREL

2026

CHDPU
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

# INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA FILOLOGIK VA PEDOGOGIK TADQIQOTLAR INTEGRATSIYASI

*mavzusidagi xalqaro ilmiy- amaliy konferensiya*

Google Scholar indexed

CYBERLENINKA

Google scholar

ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES
doi
ARES
www.ares.uz

**Chirchiq davlat pedagogika universiteti**

www.cspu.uz

**O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi**

www.edu.uz

# "ROBINZON KRUZO" ASARINI "HIKOYA XARITASI" METODI ASOSIDA O'QITISH

**Usmonova R.**
ChDPU Fakultetlararo chet tillar
kafedrasi o'qituvchisi

## ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Daniel Defoening "Robinzon Kruzo" asarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida, xususan, "hikoya xaritasi" metodi yordamida o'qitish masalalari yoritiladi. Ushbu metod o'quvchilarning matnni chuqur anglash, syujetni tahlil qilish hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqolada metodning nazariy asoslari, amaliy qo'llash bosqichlari va ta'lim jarayonidagi samaradorligi tahlil qilinadi.

**Kalit so'zlar:** hikoya xaritasi, interfaol metod, syujet, tahlil, sarguzasht roman, mustaqil fikrlash

## ABSTRACT

"Robinson Crusoe" by Daniel Defoe is a classic adventure novel that tells the story of a man who survives on a deserted island for many years after a shipwreck. The novel explores themes of survival, self-reliance, human resilience, and the relationship between civilization and nature. Through Crusoe's experiences, the author highlights the importance of labor, faith, and perseverance in overcoming difficulties.

**Keywords:** adventure novel, survival, deserted island, self-reliance, resilience, nature, civilization, perseverance

## АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются вопросы преподавания произведения "Робинзон Крузо" английского писателя Даниел Дефо на основе современных педагогических подходов, в частности с использованием метода "карта сюжета". Данный метод способствует развитию у учащихся навыков глубокого понимания текста, анализа сюжета и самостоятельного мышления. В статье анализируются теоретические основы метода, этапы его практического применения и эффективность в образовательном процессе.

**Ключевые слова:** карта сюжета, интерактивный метод, сюжет, анализ, приключенческий роман, самостоятельное мышление

Bugungi kunda ta'lim tizimida interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, badiiy asarlarni o'qitishda o'quvchining faolligini oshirish, uni mustaqil fikrlashga yo'naltirish dolzarb vazifalardan biridir. "Robinzon Kruzo" asari o'zining sarguzashtga boy syujeti, hayotiy muammolari va chuqur g'oyaviy mazmuni bilan ta'lim jarayonida samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan asarlardan biridir.

"Robinzon Kruzo" jahon adabiyotining eng mashhur sarguzasht romanlaridan biri bo'lib, ingliz yozuvchisi Daniel Defoe tomonidan 1719-yilda yozilgan. Asar qisman tarixiy real voqelarga tayangan bo'lib, prototip sifatida dengizchi Alexander Selkirkning hayotidan ilhom olingan. Unda, asosan, insonning tabiat bilan kurashi, tirik qolish, mehnat va iroda kabi insoniy xislar tasvirlanadi. Asarda Robinzon ismli yigitning dengiz sayohatlari tasvirlanadi. U sarguzasht izlab uyini tark etadi, biroq bir safar kemasi halokatga uchraydi. Natijada u kimsasiz orolda yolg'iz qoladi. Robinzon orolda o'ziga boshpana quradi, oziq-ovqat topadi va yetishtiradi, yovvoyi tabiat sharoitida yashashni o'rganadi. Yillar o'tib u boshqa inson Jumavoy bilan uchrashadi. Shu orqali uning hayoti biroz o'zgaradi. Oxir-oqibat Robinzon vatanga qaytadi. Oliy ta'limda jahon adabiyoti darslarida bu asar talabalar bilan keng muhokama qilinadi. Asarni tahlil qilishda bir qancha interfaol metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Mavzuni interfaol metodlar asosida o'qitish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, tahlil qilish ko'nikmalarini va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda juda samarali hisoblanadi. Darsning kirish qismida Aqliy hujum metodidan foydalanib talabalar ruhiyatini dars mavzusiga moslashtirib olamiz. Ularga "Agar siz yolg'iz orolda qolsangiz nima qilardingiz?" degan savol beriladi. Bu asar mazmuniga kirish, o'quvchilarda qiziqish uyg'otish uchun eng yaxshi metodlardan hisoblanadi.

"Hikoya xaritasi metodi – bu matn mazmunini tizimli ravishda o'rganish, syujet elementlarini ajratish va ularning o'zaro bog'liqligini aniqlashga qaratilgan interfaol yondashuvdir. Ushbu metod quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

- boshlanish (ekspozitsiya)
- muammo (konflikt)
- rivojlanish
- kulminatsiya

- yechim

Mazkur yondashuv konstruktivizm nazariyasiga asoslanib, o‘quvchining bilimni mustaqil ravishda shakllantirishiga xizmat qiladi.

Robinzon obrazi misolida hikoya xaritasi metodi quyidagicha amalga oshiriladi:

1. **Boshlanish:** qahramonning sayohatga chiqishi;
2. **Muammo:** kema halokati va kimsasiz orolda qolib ketish;
3. **Rivojlanish:** Robinzonning yashash uchun kurashi;
4. **Kulminatsiya:** murakkab sinovlar (yolg‘izlik, xavf-xatarlar);
5. **Yechim:** qahramonning qutqarilishi va vatanga qaytishi.

Bu jarayon o‘quvchilarga asarni mantiqiy ketma-ketlikda tushunish imkonini beradi. Asarning bosh qahramon Robinzon bo‘lib, uning xarakteri dinamik tarzda rivojlanadi. Ya’ni asar boshida sarguzashtga intiluvchi, ota-onasining gapiga quloq solmaydigan, hayotiy tajribasi kam yigitdan mehnatsevar, irodali, sabrli, chidamli, mustaqil fikrlovchi hamda tabiat bilan uyg‘un yashashni o‘rgangan yetuk insonga aylanadi. Robinzonning otasi uni o‘rta tabaqa vakili sifatida xotirjam, xavf-xatarsiz va barqaror hayot kechishini, huquqshunos bo‘lishini xohlaydi. Biroq Robinzon uchun bunday hayot zerikarli tuyuladi. Uning sayohatdan asosiy maqsadi – erkinlikka erishish va dunyo ko‘rish. U o‘zidagi ichki bir kuchni, ya’ni sarguzashtga bo‘lgan chanqoqlikni jilovlay olmaydi. Dastlabki sayohatlaridan so‘ng Robinzonning maqsadlari biroz o‘zgaradi. U Braziliyada shakarqamish plantatsiyasiga ega bo‘ladi. Uning oroldagi uzoq muddatli tutqunligiga sabab bo‘lgan oxirgi sayohati esa tijoriy maqsadni ko‘zlagan edi. U o‘zining va tanishlarining plantatsiyalari uchun Gvineyadan arzon ishchi kuchi (qullar) olib kelish maqsadida yo‘lga chiqadi. Adabiy tahlil nuqtai nazaridan, Robinzonning uydan qochib ketishi ota duosini olmaslik va an’anaviy turmush tarziga nisbatan isyon hisoblanadi. U o‘z taqdirini o‘zi belgilashni, ota-onasining soyasidan chiqib, shaxs sifatida shakllanishni istaydi.

Robinzon Braziliyadan Gvineya qirg‘oqlariga qarab yo‘lga chiqqanida, kuchli bo‘ron kutilmaganda kemani yo‘ldan chiqarib yuboradi. Kema sayozlikka botib qolgach, ekipaj qayiqlarda qochishga urinadi, biroq ulkan to‘lqinlar hamma sheriklarini halok qiladi. Faqat Robinzon qirg‘oqqa tirik chiqishga muvaffaq bo‘ladi. Bu holat asarda ham jismoniy, ham ma’naviy “qayta tug‘ilish” ramzi sifatida talqin etiladi. Orolda qolgach, Robinzonning asosiy maqsadi – tirik qolish. U o‘zida ham muhandis, ham dehqon, ham ovchi xislatlarini uyg‘otadi.

Robinzon Kruzoning kimsasiz oroldagi hayoti – bu inson irodasi, aql-zakovat va tinimsiz mehnatning tabiat ustidan qozongan g'alabasi ifodasidir. Orolga tushib qolgan ilk kunlarida Robinzonni dahshat va umidsizlik chulg‘ab oladi. Biroq u tezda o‘zini qo‘lga oladi. U kemadan qurol-yarog‘, porox, duradgorlik asboblari, kiyim-kechak va oziq-ovqat zaxiralarini tashib keladi. Bu uning kelajakdagi hayoti uchun poydevor bo‘ladi. Yovvoyi hayvonlar va mumkin bo‘lgan dushmanlardan himoyalanish uchun qoya ostida mustahkam devor bilan o‘ralgan g‘or-uy quradi. Robinzon shunchaki kutib o‘tirmaydi, balki o‘z atrofida sivilizatsiya elementlarini yaratadi. Uzoq yillik yolg‘izlikdan so‘ng Jumavoy bilan uchrashishi uning “kichik dunyosi”ni o‘zgartiradi. Robinzon endi nafaqat omon qoluvchi, balki o‘qituvchi va rahbar rolida namoyon bo‘ladi. U o‘z madaniyati va bilimlarini Jumaga o‘rgatish orqali yana jamiyat a’zosiga aylana boshlaydi. Defo mehnat orqali inson nafaqat atrof-muhitni, balki o‘zligini ham saqlab qolishini ko‘rsatadi. Robinzon timsolida har qanday qiyin vaziyatdan chiqish yo‘li borligi targ‘ib qilinadi. Asar boshidagi xudbin va sarguzashtga o‘ch yigit, orolda donishmand va sabrli shaxsga aylanadi.

Robinzon Kruzo uchun kimsasiz oroldagi hayot shunchaki jismoniy mehnat emas, balki inson psixikasi bardosh bera oladigan eng murakkab sinovlar maydoni edi. Uning boshidan kechirganlari ikki asosiy yo‘nalishda namoyon bo‘ladi:

1. Yolg‘izlik va ruhiy emirilish xavfi. Inson ijtimoiy mavjudot bo‘lib, muloqotsiz qolish uning ongi va nutqiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Robinzon bu sinovni quyidagicha yengadi. U o‘z-o‘zi bilan ovoz chiqarib gaplashadi, qushlarga (to‘tiqushiga) so‘zlarni o‘rgatadi. Bu uning tilni unutib qo‘ymasligiga yordam beradi. Muqaddas Kitobni o‘qish orqali u “Yaratgan bilan muloqot” qiladi, bu esa unga ruhan yolg‘iz emasligini his qildiradi. O‘z kechinmalarini qog‘ozga tushirish – uning uchun o‘zligini tahlil qilish va aqldan ozmaslikning eng samarali usuli bo‘ldi. Siyoh tugab qolishi u uchun eng katta yo‘qotishlardan biri sifatida tasvirlanadi.

2. Doimiy xavf-xatarlar va qo‘rquv. Robinzonning oroldagi hayoti doimiy hushyorlikni talab qiladigan xavfsizlik sinovlaridan iborat edi. Yirtqich hayvonlar va tabiat hodisalari: Dastlabki yillarda u har qanday shitirlashdan vahimaga tushadi. Kuchli zilzila va tropik isitma (bezgak) uni o‘lim yoqasiga olib keladi. Bu sinovlar uni tabiatga moslashishga va tibbiy bilimlarni amalda qo‘llashga majbur qiladi. Orolning narigi tomonida inson oyog‘i izini ko‘rib qolishi Robinzon hayotidagi eng dahshatli burilish bo‘ladi. Bir necha yil davomida u qo‘rquv ichida, "uyidan" uzoqqa ketolmay yashaydi. Xavf uning muhandislik qobiliyatini oshiradi. U o‘z turar joyini haqiqiy

qal'aga aylantiradi, devorlar ortiga qurol-yarog' joylashtiradi va yashirin pistirmalar quradi.

Robinzon Kruzoning 28 yillik orol hayoti kutilmagan, ammo mantiqiy yakun bilan tugaydi. Uning qutqarilishi shunchaki tasodif emas, balki yillar davomida to'plagan tajribasi va irodasining natijasidir. Robinzonning qutqarilishi orol yaqinida paydo bo'lgan Ingliz kemasi bilan bog'liq. Biroq bu kema tinchlik maqsadida kelmagan edi. Kema jamoasi (matroslar) o'z kapitaniga qarshi isyon ko'tarib, uni va sodiq odamlarini qatl qilish yoki orolga tashlab ketish uchun kelishadi. Robinzon va Jumavoy kapitan tomonga o'tib, isyonchilarga qarshi kurashadilar. Bu yerda Robinzon o'zini "orol gubernatori" sifatida tanishtiradi va o'zining harbiy-strategik mahoratini ko'rsatadi. Isyonchilar taslim etiladi, kema kapitanning qo'liga qaytadi. Minnatdor kapitan Robinzonni vatanga olib ketishga va'da beradi. Robinzon orolni tark etar ekan, bu yerda o'tgan deyarli uch o'n yillik umrini sarhisob qiladi. U orolda qolishni istagan bir necha isyonchi matroslarga o'z xo'jaligini, qurol-yarog'larini va tajribalarini qoldiradi. Bu bilan u orolda o'ziga xos sivilizatsiya urug'ini qoldirib ketadi. U o'zi bilan to'tiqushini, echki terisidan tikilgan telpagi va soyabonini hamda asarning eng muhim hujjati — kundaligini olib ketadi. Robinzon Angliyaga qaytgach, uni mutlaqo boshqa dunyo kutib oladi. U yo'qligida ota-onasi vafot etgan, qarindoshlari esa uni allaqachon o'lgan deb hisoblashgan. U o'z yurtida o'zini xuddi g'aribdek his qiladi. Ma'lum bo'lishicha, uning Braziliyadagi plantatsiyalari katta foyda keltirgan va u kutilmaganda juda boy odamga aylanadi. Bu uning yoshlikdagi "boylik orttirish" orzusining kechikkan, ammo to'liq ushalishi edi.

Robinzonning qaytishi faqat geografik nuqta (Angliya) emas, balki ijtimoiy tizimga qaytishdir. U sarguzashtga o'ch, itoatsiz yigitcha bo'lib ketgan edi, ammo hayot tajribasiga ega, iymonli va mehnatning qadrini biladigan donishmand inson bo'lib qaytdi. Daniel Defo asar so'ngida qahramonni tinch qo'ymaydi – uning sarguzasht ruhi qaytganidan keyin ham uni yangi sayohatlarga chorlayveradi.

Xulosa qilib aytganda, "Robinzon Kruzo" – bu shunchaki sarguzasht asari emas, balki insoniyat tarixining kichik ko'rinishidir. Unda insonning yovvoyi tabiat qo'ynidan madaniyat va sivilizatsiya sari bosib o'tgan yo'li bitta qahramon misolida mahorat bilan tasvirlangan.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Defo D. Robinzon Kruzo. – T.: Yangi asr avlodi, 2024.
2. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – T.: Fan, 2007.
3. Karimov B. Adabiyotshunoslik metodologiyasi. – T.: Muharrir, 2011.

CONTENTS | MUNDARIJA | СОДЕРЖАНИЕ


| | |
|---|---|
| 70. Nurmukhammadova Dilshoda Jabbor qizi. **INTEGRATING CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING AND INQUIRY-BASED LEARNING IN HISTORY CLASSROOMS: EFFECTS ON STUDENTS' CRITICAL THINKING AND LANGUAGE DEVELOPMENT** | 458-465 |
| 71. Rozikova Zilola Tursunboy qizi. **APPLYING COGNITIVE-LINGUISTIC TECHNIQUES TO STRENGTHEN MEANING NEGOTIATION SKILLS IN BUSINESS COMMUNICATION** | 465-471 |
| 72. Akbarova Shahnoza Xikmatullayevna. Rozikova Zilola Tursunboy qizi**. USING AMBIGUOUS WORDS AND METAPHORICAL THINKING TO STIMULATE LINGUISTIC CREATIVITY IN ESP (ENGLISH FOR MANAGEMENT)** | 472-479 |
| **73.** Nargiza Tulyaganova, Scientific supervisor F.f.n. professor v.b.Yusupova Sh.B. **THE PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF TEACHING LITERARY**<br>74. **AND NON-LITERARY SPEECH FORMS IN HIGHER EDUCATION** | 480-486 |
| 75. Nargiza Tulyaganova, Scientific supervisor F.f.n. professor v.b.Yusupova Sh.B. **THE ROLE OF INTERACTIVE DIGITAL PLATFORMS IN TEACHING FORMAL AND INFORMAL SPEECH STRUCTURES TO UNIVERSITY STUDENTS** | 486-493 |
| 76. Turopova Firuza Murodqobilovna. **CHALLENGES AND PEDAGOGICAL SOLUTIONS IN TEACHING ENGLISH THROUGH THE FLIPPED CLASSROOM APPROACH** | 493-498 |
| **77.** Turopova Firuza Murodqobilovna. **TEACHING METHODS IN ENGLISH LANGUAGE EDUCATION AND THEIR PEDAGOGICAL FUNCTIONS** | 499-503 |
| 78. Umarova Dilafruz Razzakberdiyevna. **A FUNCTIONAL AND LINGUOCULTURAL APPROACH TO THE TRANSLATION OF ONOMASTIC UNITS** | 504-511 |
| **79.** Umarova Dilafruz Razzakberdiyevna. **A COMPARATIVE LINGUISTIC APPROACH TO THE SEMANTIC AND LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF ONOMASTIC UNIT TRANSLATION** | 512-517 |
| 80. Khamitov Eldorbek Erkin ogli. **CULTURAL MEANINGS OF HAND GESTURES AND FACIAL EXPRESSIONS IN GLOBAL TOURISM INTERACTION** | 517-524 |
| 81. Murodova E'tibor G'ayrat qizi. **CONCEPT AS A REFLECTION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND CULTURE** | 526-530 |
| 82. Nabieva Asalkhon Ulugbek kizi. **GAMIFICATION IN EFL TEACHING: EFFECTS ON STUDENT ENGAGEMENT AND LANGUAGE ACQUISITION** | 531-533 |
| 83. Qarshiyeva Shaxnoza Toxirovna. **PEDAGOGIKA NAZARIYASI VA TARIXI: ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI** | 533-538 |
| 84. Samadova Svetlana Jontoshevna. **KURSANTLARNING KASBIY NUTQINI TEMPORAL MA'NOLI BIRLIKLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH** | 540-545 |
| **85.** Tenelbayev Ramazan. **HUMAR AND SATIRE IN W.SHAKESPEARES COMEDIES** | 545-551 |
| 86. Usmonova R. **"ROBINZON KRUZO" ASARINI "HIKOYA XARITASI" METODI ASOSIDA O'QITISH** | 552-556 |
| 87. Xaitboyeva Jahona Mansurbek qizi. **QISQA HIKOYALARNING CHET TILINI O'RGANISHDAGI ROLI: LEKSIK BOYITISH, O 'QISH KOMPETENSIYASI VA MULOQOTGA TAYYORGARLIKNI INTEGRATIV RIVOJLANTIRISH** | 557-565 |